OVIDIU MUNTEAN

GUSTAVE OELSNER ŞI PROBLEMATICA PRINCIPATELOR DUNĂRENE LA 1840

Gustave Oelsner et les questions des Principautés danubiennes en 1840. Né à Paris en 1814, Gustave Oelsner était un écrivain, journaliste et diplomate franco-allemand. En 1828, après la mort de ses parents, il est allé en Allemagne dans la ville de Breslau (aujourd'hui Wroclaw - Pologne) où, sous tutelle de son oncle, a poursuivi ses études. Puis, il a obtenu un doctorat en lettre à l'Université d'Iéna et il a été nommé comme professeur d'histoire à l'Athénée royal de Paris. Il a été envoyé à l'ambassade française de Constantinopol où dans une période de temps il a exercé la fonction d'élève-drogman. Ici, il a écrit en 1840 une brochure concernant les relations commerciales entre la France et les Principautés danubiennes.

Bien informé sur la situation particulière de ces principautés, l'auteur présente ces régions comme un excellent marché pour la vente des produits français. D'autre part, les commerçants français peuvent trouver dans les villes de Moldavie et de Valachie produits locaux de bonne qualité, et en ce sens on fait une analyse des moyens qui pourraient accroître l'influence française à l'embouchure du Danube.

Conformément à son opinion, les Principautés de Moldavie et de Valachie sont deux provinces intéressantes qui valent la peine d'être connues et explorées par les Français, en mettant en évidence leur potentiel naturel et économique et leur position géostratégique particulière dans le contexte de la question orientale marquée par le déclin de l'Empire ottoman et l'ascension en force de la Russie dans les Balkans. Les repères de ces richesses sont données avant tout par la fertilité du sol à laquelle s'ajoutent la faune et la flore presque inépuisables, un riche réseau hydrographique et non en dernier lieu les ressources latentes, minérales en particulier, qui se cachent dans le sous-sol des pays roumaines. Mais, en raison de conditions particulière, ces trésors ne peuvent pas être exploitées et commercialisées et Gustave Oelsner identifie la Russie comme le principal obstacle sur la voie de l'émancipation des principautés danubiennes.

Keywords: *first half of the 19th century, commerce on the Black Sea, Danubian Principalities, France, retail market*

După tratatul de pace de la Adrianopol (2/14 sept. 1829) care a pus capăt războiului ruso-turc se poate constata un interes economic crescând al Franței pentru Principatele dunărene, în condițiile în care prevederile acestui act vizau libertatea comerțului, abolirea monopolului turcesc asupra comerțului cu țările române precum și posibilitatea de a folosi nestingherit porturile fluviale pentru operațiuni de import-export. Acest interes - vizând între altele, cum observa Nicolae Iorga, dorința de afirmare a burgheziei franceze, în condițiile preluării puterii sub regimul lui Ludovic-Filip[1] - și-a găsit expresia, pe de o parte, în misiunile de informare ale diplomaților francezi aflați la post în țările române care s-au concretizat în rapoarte consulare, dar și în scrieri franceze care aparțin marelui efort descriptiv destinat cunoașterii amănunțite a populațiilor din această parte a Europei și a perspectivelor lor de progres economic, social și de civilizație. În această ultimă categorie de lucrări se înscrie și cea prezentată în traducere mai jos, căreia Gustave Oelsner i-a dat un titlu sugestiv în concordanță cu intențiile și scopurile sale: *Câteva cuvinte despre oportunitatea creșterii legăturilor comerciale ale Franței cu*

[1] Nicolae Iorga, *Histoire des relations entre la France et les Roumains*. Paris, Librairie Payot, 1918, p. 159.

Principatele Moldova şi Ţara Românească[2]. De altfel, pe tot parcursul deceniului al patrulea al sec. al XIX-lea, necesitatea cunoaşterii potenţialului natural de excepţie al ţărilor române şi intensificarea relaţiilor comerciale ale Franţei la gurile Dunării le regăsim în majoritatea scrierilor franceze care se referă la Muntenia şi Moldova. Primii însă care au susţinut acest demers au fost consulii francezi acreditaţi la Bucureşti şi Iaşi.

În ceea ce priveşte misiunile diplomaţilor francezi[3], merită amintită cea a lui Bois le Comte care a redactat un memoriu în anul 1834. Acest memoriu este un veritabil izvor istoric de natură să sublinieze stadiul de evoluţie a relaţiilor româno-franceze si de asemenea o informare privind importanţa economico-strategică a Principatelor. Aici, Bois le Comte se declară pe deplin mulţumit de faptul că autorităţile române i-au pus la dispoziţie o serie de informaţii utile pentru a lămuri Europa asupra importanţei acestor provincii[4]. Consideraţiile despre ţările române, cuprinse în memoriul amintit mai sus, au fost întregite în anul 1835 de un altul aparţinând consulului M. Cochelet. Acesta declara de la bun început că modalităţile de acţiune cuprinse în memoriul lui Bois le Comte au reprezentat o busolă în îndeplinirea misiunii sale[5]. În ambele memorii ţările române erau prezentate ca fiind un posibil debuşeu comercial pentru negustorii francezi care ar putea să găsească aici un câmp larg de activitate şi astfel ar putea intensifica schimburile comerciale capabile să le aducă profit. În adoptarea liniei politice franceze faţă de problematica Principatelor dunărene acest argument comercial nu a lipsit, astfel încât Cochelet avea în vedere aici „interese comerciale care pot genera interese politice durabile". Aceste memorii erau destinate în principal diplomaţiei franceze şi evident nu au fost publicate în epocă. Cu toate acestea, în anul 1842, după reîntoarcerea în Franţa, M. Cochelet a publicat o broşură intitulată *Itinéraire des Principautés de Valachie et de Moldavie* ce oferea o serie de date semnificative privind activitatea şi opiniile despre români ale fostului consul de la Bucureşti după inaugurarea regimului regulamentar[6].

Gustave Oelsner-Monmerqué s-a născut la Paris în anul 1814. Mama sa era de origine franceză iar tatăl său, Conrad Engelbert Oelsner (1764-1828), era un jurnalist şi scriitor german stabilit în capitala Franţei încă din timpul Revoluţiei franceze când a fost în relaţii apropiate cu conducătorii girondini Jacques-Pierre Brissot şi abatele Sieyès[7]. Rămas orfan de ambii părinţi la 14 ani, Gustave Oelsner este luat sub tutelă de unchiul său care îi facilitează continuarea studiilor în Germania, la Breslau şi mai apoi la Universitatea din Jena. În anul 1837 a obţinut aici doctoratul în litere şi a revenit în

---

[2] Gustave Oelsner, *Quelques mots sur l'opportunité de l'accroissement des relations commerciales de la France avec les Principautés de Moldavie et de Valachie*. Paris, Imprimerie de Paul Dupont et Comp., 1840; (în continuare Oelsner, *Quelques mots sur l'opportunité...*).

[3] Eudoxiu Hurmuzachi, *Documente privitoare la istoria românilor. vol. XVII, Corespondenţă diplomatică şi rapoarte consulare franceze (1825-1846)*. Bucureşti, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl", 1913; Despre Ţara Românească nr. DXI-DXIV, p. 328-359; Despre Moldova nr. DXV, p. 359-403. (în continuare Hurmuzachi, *Documente...*).

[4] Hurmuzachi, *Documente...*, p. 334.

[5] Hurmuzachi, *Documente...*, *Cochelet à Broglie*, 15 mai 1835, p. 448-449.

[6] N. Isar, *L'«Itinéraire» de Cochelet - un ancien écrit français, peu connu sur le Roumains*, în *Revue des études sud-est européennes*, 1987, vol. XXV, nr. 2, p. 151-158.

[7] Klaus Deinet, *Konrad Engelbert Oelsner und die Französische Revolution*. Munchen, Oldenburg, 1980, passim.

Franța, unde o perioadă funcționează în calitate de profesor de istorie la Ateneul regal din Paris. Ulterior a fost trimis la ambasada franceză de la Constantinopol unde îl regăsim în calitate de aspirant la statutul de traducător-interpret pe lângă corpul diplomatic de aici. Din această perioadă a biografiei sale datează şi singura sa lucrare despre țările române redactată în anul 1840 la Constantinopol şi publicată tot atunci la Paris.

În anul 1842 Gustave Oelsner a plecat în îndepărtata insulă franceză Reunion. În cei trei ani ai sejurului său aici, în calitate de jurnalist şi profesor de istorie la Colegiul regal, a militat activ în favoarea abolirii progresive a sclaviei şi a susținut accesul la educație al categoriilor defavorizate. Şi după revenirea în Franța şi apoi mutarea definitivă în Prusia (1847), el a susținut în presă, conferințe şi lucrări publicate[8] necesitatea emancipării sclavilor precum şi lupta împotriva inegalităților sistemului colonial. În anii revoluției paşoptiste a îndeplinit diferite misiuni diplomatice în Franța în calitate de trimis special al Parlamentului de la Frankfurt, iar în anul 1850 era corespondent al prestigioasei publicații *Journal des débats* unde a publicat ştiri şi comentarii despre lucrările Parlamentului unional de la Erfurt. S-a stins din viață la Montpellier în anul 1854.

Încă din primele pagini ale lucrării sale putem constata că Gustave Oelsner era bine informat cu privire la situația geopolitică şi geostrategică a Principatelor dunărene amintind printre altele că, deşi au fost în permanență teatru de luptă între Rusia si Turcia, ele au început să facă progrese economice însemnate mai ales după retragerea armatelor ruse de ocupație în anul 1834[9] şi începutul domniilor regulamentare[10]. Printre sursele documentare consultate care i-au stat la baza redactării broşurii, autorul aminteşte de „lucrarea lui Colson care conține foarte interesante documente şi articolele d-lui Thouvenel din *Revue des Deux Mondes*"[11]. În acord cu aceştia, el denunță politica rusă față de Principate, fiind convins că această putere urmărea de fapt izolarea şi incorporarea acestor provincii, deoarece se preocupă foarte puțin de decolmatarea brațului navigabil al Dunării la Sulina pentru a-l face accesibil navelor de tonaj mare, fapt ce ar putea intensifica schimburile comerciale din porturile dunărene[12]. Mai mult, şi comerțul pe uscat practicat de negustorii austrieci ori de cei din Odessa era, în opinia sa, de-a dreptul ruinător pentru țările române, în lipsa schimbului de produse şi existenței unor privilegii oneroase acordate acestora cu uşurință de-a lungul timpului.

Controlul navigației comerciale la gurile Dunării exercitat de Rusia țaristă după tratatul de la Adrianopol ar putea fi contracarat, în opinia autorului, prin construirea unui canal care să permită ieşirea la mare pe ruta Rasova-Constanța[13]. Deşi această propunere

---

[8] Gustave Oelsner-Monmerqué, *Schwarze und Weiße: Skizzen aus Bourbon.* Bremen, Franz Schlodtman, 1848; Idem, *Die Rothen und die Blauen: Pariser Corruptions-Skizzen.* Bremen, Franz Schlodtman, 1850.

[9] Oelsner, *Quelques mots sur l'opportunité...*, p. 6.

[10] În 22 mart./3 apr. 1834 Poarta numeşte cu acordul guvernului țarist domnii în cele două Principate: Alexandru Ghica (în Țara Românească) şi Mihail Sturdza (în Moldova).

[11] Gustave Oelsner se referă la lucrarea lui Felix Colson, *De l'ètat present et de l'avenir des principautés de Moldavie et de Valachie, suivi des traités de la Turquie avec les puissances européennes.* Paris, A. Pougin, 1839 precum şi la articolul lui Edouard Thouvenel intitulat *La Valachie en 1839*, publicat în *Revue des Deux Mondes,* vol. XVIII, aprilie-iunie 1839.

[12] Oelsner, *Quelques mots sur l'opportunité...*, p. 10.

[13] Reluând o idee mai veche care prevedea deschiderea unei legături cu Marea Neagră, „Prima Companie Austriacă de Navigație cu Aburi" a decis în anul 1838 construirea unui canal între Cernavodă şi Constanța,

nu a fost agreată de Poartă, Gustave Oelsner îşi exprimă speranţa că se va găsi o societate care să fie în măsură să asigure navigaţia la gurile Dunării, astfel încât să crească „atât cât este posibil, bunăstarea principatelor prin importuri"[14].

O altă modalitate de sporire a influenţei franceze în Principate era şi numirea unui agent consular la Brăila - „oraş destinat a deveni principalul port al ţării" - care ar putea „favoriza şi înlesni avântul industrial al acestui popor, încurajând legături frecvente cu comerţul francez"[15]. Pentru aceasta, Oelsner prezintă succint aşezările şi târgurile mai importante din Moldova şi Ţara Românească menţionând pentru fiecare localitate produsele care ar putea fi intens comercializate. El deplânge faptul că deşi Principatele dunărene au un potenţial natural de excepţie iar populaţia de aici este „însetată de civilizaţie şi libertate", comerţul cu Franţa lasă mult de dorit deoarece „pavilionul francez, atât de iubit de moldoveni şi de munteni, nu se arată decât rareori în porturile lor"[16]. În scopul îmbunătăţirii acestei situaţii, autorul sugerează că un prim pas ar putea să-l facă guvernul francez prin instituirea unui serviciu de pacheboturi capabile să navigheze în mod regulat în Marea Neagră, iar această iniţiativă nu contravine prevederilor tratatului de la Unkiar-Iskelessi[17].

Sesizând importanţa comercială crescândă a Principatelor dunărene, autorul le prezintă ca un posibil debuşeu al comerţului francez la gurile Dunării deoarece „comerţul este singurul care poate pentru moment să fie cu adevărat folositor Moldovei şi Ţării Româneşti"[18]. Prin aceasta „onorabilă şi rentabilă misiune", Franţa va contribui decisiv la „păstrarea Moldovei şi a Ţării Româneşti pe drumul către progres şi civilizaţie". În acest mod, ea va avea de câştigat şi în plan geostrategic, deoarece cu aliaţi fideli la gurile Dunării s-ar putea opune mai eficace ingerinţelor viitoare ale Rusiei care urmărea expansiunea în Balcani şi spre strâmtoarea Bosfor.

Practic necunoscută în literatura de specialitate, această lucrare se înscrie în seria scrierilor franceze despre români publicate în perioada prepaşoptistă într-un climat romantic tot mai ostil ţarismului. Meditând la intrigile, invidia şi pofta de stăpânire a Rusiei, publicistica franceză probează în faţă unui cerc tot mai larg de cititori permanenţa ameninţării ruse pentru pacea întregului continent, mai ales după brutala intervenţie a ruşilor în Polonia din anul 1831[19]. Cu abilitatea viitorului diplomat din anii revoluţiei de la 1848 şi în acord cu această orientare, Gustave Oelsner identifică Imperiul ţarist ca fiind principalul obstacol pentru emanciparea Principatelor dunărene şi cere guvernului francez să-şi consolideze relaţiile comerciale la gurile Dunării ca fiind un prim pas pentru sprijinul politic de mai târziu.

---

proiect finanţat de bancherii vienezi Rothschild şi Sina. Vezi Paul Cernovodeanu *Românii şi primele proiecte de construire a canalului Dunăre-Marea-Neagră*, în *Revista de istorie*, vol. XXIX, nr. 2, 1976, p. 189-209.

[14] Oelsner, *Quelques mots sur l'opportunité...*, p. 11.

[15] Oelsner, *Quelques mots sur l'opportunité...*, p. 15.

[16] Oelsner, *Quelques mots sur l'opportunité...*, p. 7.

[17] Oelsner, *Quelques mots sur l'opportunité...*, p.15

[18] Oelsner, *Quelques mots sur l'opportunité...*, p. 16

[19] Michel Cadot, *La Russie dans la vie intelectuelle française (1839-1856)*. Paris, Fayard, 1967, p. 545.

ANEXĂ

Câteva cuvinte despre oportunitatea creşterii legăturilor comerciale ale Franţei cu Principatele Moldova şi Ţara Românească de Gustave Oelsner, Paris, Imprimeria Paul Dupont,1840

Vechiului şi onorabilului prieten Albert de Beaulieu

Franţa are 34 milioane de locuitori, Anglia 24 milioane, Statele Unite ale Americii 16 milioane. Consumul în Marea Britanie este aproape dublu faţă de cel al Franţei iar Statele Unite sunt pe punctul de a ne egala. Dacă presupunem că importurile arată nivelul industriei şi bogăţia unei ţări, din aceste date trebuie să tragem concluzia că activitatea comercială, din care rezultă în mare parte bunăstarea socială şi puterea statelor, rămâne staţionară la noi, în timp ce a altor naţiuni se înviorează din ce în ce mai mult. [...]

Printre ţările bogate în produse, potrivite a oferi comerţului nostru noi şi importante debuşee, trebuie să punem în prima linie Moldova şi Ţara Românească. Teatru de război permanent între turci şi ruşi şi ţinte neschimbate ale dorinţelor vecinilor, aceste principate au făcut de câţiva ani progrese uriaşe în ciuda piedicilor care le reţin.

Cu toate că nu este prea bine organizat, un plan de educaţie publică îşi arată roadele iar tineretul este în fruntea avântului naţional. Boierii şi-au însuşit ideile şi obiceiurile noastre; ţăranul confirmă prin inteligenţa naturală şi prin caracterul hotărât trăsăturile originii sociale din care provine[20]. Moldova şi Ţara Românească par să înţeleagă că nu vor reuşi să se elibereze din aservire decât prin muncă. Dezvoltându-şi resursele materiale în beneficiul industriei şi comerţului[21], devenind utile, ele speră să atragă destul de puternic atenţia popoarelor iubitoare de independenţă şi duşmane uzurpărilor, pentru a le apăra de cei ce astăzi se pretind protectorii lor.

Există într-un colţ al Europei 5610 leghe pătrate de păduri imense şi pământ roditor udat de râuri navigabile sau uşor de canalizat, există acolo zăcăminte de huilă, chihlimbar, sulf, bitum, sare, mercur, aur şi argint, un regn animal de cea mai mare diversitate; există de asemenea şi o populaţie de trei milioane opt sute de mii de suflete însetată de civilizaţie şi libertate, la care englezii, austriecii, ruşii, sardinienii, grecii merg singuri să caute bogăţiile şi unde ar trebui să luăm şi noi parte. Dar pavilionul francez, atât de iubit de moldoveni şi de munteni, nu se arată decât rareori în porturile lor.

Încorporarea arbitrară[22] a principatelor la Turcia a adus legi abuzive. Cu puţine excepţii, Poarta le interzicea orice export în altă parte decât la Constantinopol. Diferenţa de religie dintre oprimaţi şi opresori sporea greutatea sarcinilor. Abandonată lăcomiei

---

[20] „Toţi scriitorii şi în sfârşit d-nul Colson în lucrarea sa despre Moldova şi Ţara Românească, sunt de acord şi recunosc aceste calităţi". (n.a.)

[21] „Circulaţia comercială la Galaţi, care în anul 1837 a fost, pentru importuri şi exporturi, de 6583979 franci, a atins în 1839 cifra de 9227000 franci". (n.a.)

[22] „În conformitate cu hatişeriful sultanului Baiazid din anul 1392, turcii nu cereau principatelor decât tribut şi supunere. Teritoriul acestora nu le-a aparţinut niciodată. Tratatele din anii 1460 şi 1513 vin în sprijinul acestui act". (n.a.)

domnitorilor fanarioți, țara gemea sub impozite exorbitante și sub delapidări neîncetate. S-a acordat clerului și a nobilimii o superioritate exagerată. În ciuda aparențelor de emancipare, țăranul a rămas de fapt tot în robie, fără siguranță pentru proprietatea sa, obligat să susțină de unul singur aproape toate cheltuielile statului, fără a se bucura de nici un drept civil. Robia a fost menținută, ca și legile eronate ale perioadei anterioare. Apoi puterile împărțiră biata țară (1821); ciuma și războiul o devastară (1823); invazia străină exercita atrocitățile sale: numită mai târziu ocupație (1829) și actualmente protecție (1834) ea duce mai departe influența dăunătoare.

Dar toate aceste vicisitudini nu au putut să ruineze vechea Dacie. După plecarea rușilor (1834) ea prinse curaj. Se găsesc în cele două principate cinci mii de manufacturi industriale; la București și Câmpina se găsesc școli industriale; comerțul devine puternic și rentabil: el începe să pună la îndemâna claselor cu mai puțină dare de mână obiecte folositoare de care fuseseră obligate să se lipsească. Nicio încurajare nu a fost acordată de autorități; pentru fiecare loc de activitate, eforturile persoanelor particulare nu au avut la bază decât o voință hotărâtă dar puțin documentată. Legi care acordau dreptul de preemțiune tuturor rudelor unui vânzător și chiar și vecinilor, legi care interziceau străinilor proprietatea asupra pământului și alte abuzuri au rămas în continuare în vigoare.

Despărțită de Serbia și Bulgaria de fluviul Dunărea, care îi este în același timp și frontieră, brăzdată în toate direcțiile de o mulțime de râuri care comunică între ele, Țara Românească numără treisprezece orașe din care aproape fiecare a devenit antrepozitul unei branșe de exploatare, e adevărat încă la început, dar susceptibilă de o mare dezvoltare. În afară de București, unde comerțul este activ, amintim Văleni, Câmpina și Râmnic pentru săruri; Focșani, Giurgiu, Slatina pentru cereale, piei tăbăcite, carne uscată, bitum mineral; Ploiești pentru lână, seu și lemn de construcție; Târgoviște, Craiova, Buzău și Izlaz pentru obiecte de fabricație autohtonă și vinuri, Brăila destinată a fi într-o zi principalul port al țării[23].

Mai puțin întinsă decât Țara Românească cu care se învecinează, dar la fel de dăruită de natură, Moldova are, pe lângă capitala Iași unde se fac multe tranzacții, și alte târguri: Roman, Huși, Dorohoi, Neamț, Ocna, Botoșani, Galați - supranumit Alexandria Dunării.

Dar Brăila și Galați sunt amenințate cu adevărat de o veșnică uitare și de ruină. Profitând de ignoranța diplomaților turci și austrieci, Rusia a știut să-și atribuie prin tratatul de la Adrianopol singura cale navigabilă a Dunării. Folosindu-se de îngrijorările Austriei, a cărei atenție a fost concentrată pe Franța după reforma din iulie[24], Rusia devine în anul 1833 arbitrul Bosforului prin tratatul de la Unkiar Iskelessi[25]. Lăsând fără

---

[23] „Acest oraș era în urmă cu puțini ani cu totul lipsit de importanță. În anul 1837, aici au sosit 449 de nave. Cifra importurilor s-a ridicat la 280747 franci iar a exporturilor la 2782501 franci. În 1839 activitatea comercială a crescut aici cu o treime". (n.a.)

[24] Este vorba de reformele politice introduse în timpul „Monarhiei din Iulie" (1830-1848), de către regele francezilor Philippe d'Orleans, reprezentant al unei ramuri colaterale a Bourbonilor, cunoscut însă pentru opiniile sale liberale și adus la tronul Franței în urma revoltelor populației pariziene în cele „Trei Zile Glorioase" (27-29 iulie 1830).

[25] Tratatul de la Unkiar-Iskelessi a fost semnat între Rusia și Imperiul otoman în iulie 1833, în contextul războiului dintre otomani și egipteni. Prevederile sale sporeau influența rusă în Balcani prin faptul că

întreţinere gura de vărsare a Dunării de la Sulina, care fiind colmatată cu nisip este impracticabilă pentru navele de mare tonaj, ea crede ca va putea închide fluviul pe motiv de carantină ori altele care sunt la dispoziţia sa. Atunci îşi va atinge scopul: comerţul Austriei din aceste locuri, navigaţia sa cu vase cu abur care ar trebui să hrănească Transilvania şi Ungaria, vor fi distruse. Faimosul articol din tratatul de la Viena (CIX) cu privire la libera navigaţie pe fluvii nu va mai exista. Atunci Rusia va domina în Marea Neagră, în Bosfor, la Constantinopol şi mai departe. Ţara Românească şi Moldova, a căror independenţă şi prosperitate depinde de legăturile comerciale pe Dunăre, vor face atunci parte din Imperiul ţarist.

Acest imperiu ştie că dacă străinii nu reuşesc să aprovizioneze în mod regulat principatele pe mare, luând la întoarcere produsele ţării, ele vor fi constrânse să-i ceară încorporarea ca pe o favoare. Comerţul terestru, mai ales cel cu Austria, este ruinător. Negustorii cu obiecte de proastă calitate[26] care vin din Leipzig, Viena, Braşov ori Odessa refuză cu totul comerţul de schimb. Anumite privilegii oneroase recunoscute Austriei precum şi reaua credinţă a majorităţii negustorilor săi au inspirat moldo-muntenilor mai multă aversiune pentru austrieci decât pentru ruşi.

Forţată de această situaţie şi de propria influenţă în cele două principate, Rusia îşi pune în aplicare planurile sale.

În parte, pentru a le dejuca, s-a vorbit de joncţiunea Dunării cu marea printr-un canal care să înceapă de la Rasova şi să se termine la Constanţa. Această propunere nu a fost agreată de Poartă. Dar calea navigabilă de la Sulina nu este încă pierdută: aici curajul este posibil. O societate vrea să o facă. În orice caz, această realizare nu va fi imediat ci peste câţiva ani. Dar de ce aşteptând să nu se folosească calea actuală pentru a creşte, atât cât este posibil, bunăstarea principatelor prin importuri şi a oferi un debuşeu propriilor produse. Naţiuni capabile de furnituri considerabile şi având numeroase trebuinţe vor face în mod direct ceea ce fac actualmente, în mod indirect şi în mică măsură, austriecii, sardinienii, turcii, grecii.

Franţa este capabilă, mai mult decât altă putere, să se bazeze pe demnitatea sa pentru a participa la această onorabilă şi rentabilă misiune. Moda şi trebuinţele atrag în principate obiecte de fabricaţie franceză iar produsele pe care aceste ţări ni le pot da în schimb sunt de natură să ne convină, atât la Alger cat şi la Marsilia, care astfel ar deveni cel mai important port al Mediteranei. Aceste produse sunt cele pe care noi le primim la a doua mână, cele pe care grecii, sardinienii şi alţii ni le aduc, şi pentru care iau în schimb produsele noastre iar apoi merg să le vândă la Constantinopol ori la Marea Neagră. [...]

Introducând schimbul de produse se va da o lovitură de moarte negoţului cu produse de proastă calitate care ruinează ţara. În sfârşit, primind pentru produsele lor o valoare utilă, autohtonii îşi vor spori eforturile. Bunăstarea le va dezvolta inteligenţa naturală, industria va profita iar schimbul nu va fi de acum înainte în detrimentul ţării. Creditul public va câştiga teren iar pieţele comerciale vor recâştiga încrederea pierdută. Atraşi de buna credinţă şi de sârguinţa moldo-muntenilor, bancherii le vor oferi noi resurse; bunăstarea îi va face pe părinţi capabili să-şi trimită copii să se instruiască, astfel

---

Poarta era obligată să închidă strâmtorile oricărui vas militar străin. Intrată în conflict diplomatic cu Anglia şi Franţa, Rusia şi-a abandonat privilegiile asupra strâmtorilor în anul 1841.

[26] Autorul foloseşte termenul *les pacotilleurs* în textul original.

încât oamenii vor prefera o muncă rentabilă meseriei de valet. Acest popor cu multe posibilități și bunăvoință, cu multă forță și posibilități intelectuale, având conștiința utilității și prin urmare a existenței sale, se va simți sprijinit; în curând va pretinde o administrație mai convenabilă creșterii industriei agricole și comerțului și nu va admite drept protectori decât pe aceia care, răspunzând dezinteresat nevoilor sale, îi vor fi prieteni adevărați.

Prezența Franței în aceste regiuni nu poate îngrijora Austria. Fără îndoială, această putere înțelege că interesele sale la gurile Dunării se află în contradicție cu cele ale Rusiei. Închizând Dunărea, Nicolae[27] dorește singur navigația pe Marea Neagră, în timp ce Austria vrea să intre în Pontul Euxin prin acest fluviu. Progresul Moldovei și al Țării Românești este deci o condiție majoră a succesului său. Incapabilă de a da prin ea însăși avântul comercial necesar prosperității principatelor, este înțelept de a nu dăuna celor care își iau misiunea de a-i face un atât de remarcabil serviciu. Va pierde o mare parte a comerțului de import dar industria proprie va câștiga prin concurență; dacă nevoile Moldovei și Țării Românești vor deveni mai însemnate, cererile de produse din Austria vor fi și ele la fel și, în definitiv, nu se va vedea lipsită decât de monopolul mărfurilor și produselor franceze, pierdere cu mult mai mică în comparație cu beneficiile pe care le va avea.

Prin urmare, Austria trebuie să ia în considerare, ca fiind cel mai puternic sprijin al ei, o națiune care va contribui cel mai mult la creșterea activității comerciale a porturilor din Moldova și Țara Românească și va dovedi importanța lor pentru libertatea comerțului european.

Deja, pentru a avea o putere de intervenție capabilă, în caz de nevoie, să-i susțină pe lângă Rusia interesele sale comerciale în Marea Neagră, Metternich[28], a încheiat un ultim tratat cu Anglia[29]; dar nu a obținut prin acesta nici un drept care să aducă atingere comerțului nostru la gurile Dunării. Marea fiind liberă pentru navele comerciale, noi vom putea să navigăm în aceleași regiuni. Majoritatea produselor noastre de fabricație, cerute de Moldova și de Țara Românească, sunt în stare să susțină competiția cu articolele engleze de același tip. [...] Consulii englezi, însărcinați pe nedrept cu afacerile noastre (ca de exemplu la Brăila), vor să ne convingă că negoțul francez nu va câștiga nimic din import; negustorii, compatrioții noștri, care cunosc aceste locuri le-au transmis o dezmințire categorică: „Importul - spun ei - nu ne dă mai puțin profit decât exportul, prețurile noastre ne fac stăpânii branșei comerciale cea mai răspândită în acest moment, iar modalitățile noastre de a face față altor nevoi ale țării ne asigură cel mai frumos viitor". Să nu uităm că în principate importurile sunt o miză de multe milioane de franci și nu avem nici un motiv să cedăm Angliei - prietena noastră nesigură - aceste beneficii legate de dublarea exportului.

Împărtășim sub multe aspecte părerile autorilor[30] care în ultimul timp au scris despre aceste țări și cărora le-am studiat și utilizat scrierile. La fel ca ei, suntem convinși

---

[27] Nicolae I, țar al Rusiei (1825-1855).

[28] Metternich, Klemens-Wenzel-Nepomuk-Lothar, principe de ~ (1773-1859), cancelar al Austriei (1809-1848), principalul negociator la Congresul de pace de la Viena (1815).

[29] Autorul se referă la tratatul de comerț și navigație dintre Marea Britanie și Imperiul Habsburgic care a fost semnat la Viena în 3 iulie 1838 de către cancelarul austriac și ambasadorul englez Sir Frederick Lamb.

[30] „Lucrarea lui Colson care conține foarte interesante documente și articolele d-lui Thouvenel din *Revue des Deux Mondes* sunt printre cele mai cunoscute publicații apărute în 1840 cu privire la Moldova și Țara Românească". (n.a.)

de necesitatea unui agent consular francez la Brăila, poziție care, la fel ca la Galați, ni se pare că trebuie să ia loc cât mai curând printre avanposturile politice importante; dorim ca şi ei să vedem la Marea Neagră un serviciu de pacheboturi franceze cu aburi, simple transportatoare de bagaje, dependente de departamentul de finanțe şi care să nu contravină cu nimic tratatului de la Unkiar Iskelessi. Totodată nu vom îndrăzni să sfătuim guvernul, cum fac unii dintre aceşti scriitori, să adopte o altă politică față de Moldova şi Țara Românească decât aceea de observare. Agenții noştri consulari nu sunt la posturile lor pentru a ațâța populațiile la revoltă, sunt aici pentru a proteja, supraveghea şi preveni. Obligațiile lor față de moldo-munteni consistă în a favoriza şi înlesni avântul industrial al acestui popor, încurajând legături frecvente cu comerțul francez. Şi comerțul este singurul care poate pentru moment să fie cu adevărat folositor Moldovei şi Țării Româneşti. Necesitatea unei schimbări trebuie să se facă mai întâi simțită aici. Ea va apărea inevitabil la contactul cu civilizația. Dacă atunci, pentru drepturile lezate, se cere sprijinul statelor constituționale, acestea, cu siguranță, nu vor refuza o națiune interesantă a cărei poziție geografică le face un serviciu şi al cărui comerț le asigură profituri.

Dar Franța nu poate nici să-şi acrediteze în mod direct agenții pe lângă națiunea moldo-munteană care ea însăşi se supune domnitorilor aleşi de Rusia şi Turcia, nici să devină agresor şi să se expună riscurilor unui război pentru a institui o suveranitate ale cărei elemente nu sunt în întregime bine cumpănite.

Guvernul francez a făcut o delimitare foarte semnificativă; el nu a recunoscut Regulamentul din 1834[31]. Mărginindu-se acum să susțină toate proiectele ambițioase care se referă la Principatele dunărene, stimulând aici comerțul francez[32] şi trimițând agenți consulari activi şi inteligenți, contribuie în acest mod la menținerea Moldovei şi a Țării Româneşti pe drumul către progres şi civilizație. Totodată, vizează consolidarea echilibrului politic aflat în pericol, deschide comercianților francezi un nou debuşeu - o adevărată sursă de bogăție - şi pregăteşte la porțile Rusiei aliați fideli şi o barieră de netrecut ingerințelor viitoare.

Constantinopol, 1840

---

[31] „Conform tratatului de la St. Petersburg din 29 ianuarie 1834, Poarta şi-a luat angajamentul de a recunoaşte în mod formal toate reglementările făcute în Moldova şi Țara Românească în timpul ocupației ruse a acestor provincii." (n.a.)

[32] „Pentru ca Franța să-şi extindă comerțul în aceste locuri, trebuie ca navigatorii noştri provensali să se teamă mai puțin de Marea Neagră care este atât de familiară vecinilor lor, genovezii. În anul 1838 au acostat la Galați şi Brăila trei sute de nave sarde, în timp ce în cele două porturi nu au încărcat decât şase nave aflate sub pavilion francez - Extras dintr-o scrisoare adresată ziarului *Le Sémaphore* din Marsilia". (n.a.)